

<http://www.vaikulinija.lt/index.php/nustok/mokykloms/>

Požiūrio į patyčias keitimas

Visuomenės požiūris į agresyvų elgesį, tame tarpe ir į patyčias, lemia tai, kokius būdus mes pasirenkame agresyvumui mažinti. Jeigu vyraujanti nuostata yra apie tai, kad patyčios yra normalus elgesys, tai nėra ko tikėtis, kad bus norima ar siekiama pakeisti šį elgesį. Pakankamai normaliu elgesiu yra laikomas toks elgesys, kuriame dar nėra kraujo praliejimo ar didesnio fizinio smurto. Bet visuomenė stebisi tokiu smurtu, kuriame atsiranda sužalojimai, naudojami ginklai. Didžioji dalis suaugusių laiko tinkamu auklėjimo būdu plaukštelėjimą per užpakalį vaikui, kuomet šis neklauso suaugusiųjų.

Peršasi išvada, kad agresyvus elgesys vienos situacijose yra priimtinas, kitose – smerktinas. Tačiau tiek vaikams, tiek suaugusiems nėra aiški riba tarp socialiai priimtinos ir socialiai smerktinos agresijos formų. Pavyzdžiui, vaikui sakoma "Duok atgal, jei tave skriaudžia", o kai vaikas "duoda" – jis gali būti nubaudžiamas už tai, kad muša kitus vaikus. Visuomenėje, kurioje nėra vienaprasmiško požiūrio į fizinę agresiją, galima stebėti situacijas, kuomet panašus veiksmas gali būti vertinamas priešingai. Kuomet suaugęs auklėja vaiką, jį mušdamas už netinkamą elgesį – jis jaučiasi teisus, tačiau kai vaikas pradeda "auklėti" savo bendraamžius panašiu būdu – tai kelia suaugusiųjų nuostabą, kodėl vaikas yra toks agresyvus.

Efektyviai smurto prevencijai yra reikalingos aiškios vertybės. Tikrai vadovaujantis nuostata, kad yra nepriimtinas bet koks agresyvus elgesys, galima sukurti pakankamą pagrindą efektyviai smurto, tame tarpe ir patyčių, prevencijai.

Kalbant apie patyčių prevenciją, yra svarbu teisingai suprasti šio reiškinio esmę, o taip pat pasitikrinti ir esant reikalui keisti savo nuostatas apie patyčias. Išsamiau nuostatas esame aptarę ankstesniame skyriuje ("Klaidingos visuomenės nuostatos apie patyčias"). Tik atsiradus aiškiam supratimui, jog patyčios nėra normalus reiškinys, kad galima sumažinti šio reiškinio mastą, galime pradėti įgyvendinti tam tikras priemones, galinčias padėti mažinti patyčių dažnumą.

Įmanoma sumažinti patyčių mastą

Kartais šios knygelės autoriams bevedant seminarus mokyklų darbuotojams, tenka susidurti su seminaro dalyvių prašymais pateikti konkrečius receptus, ką daryti su vaiku, terorizuojančiu visą klasę arba ką daryti su užguitu vaiku. Jau pats toks prašymas išreiškia nuostabą, kad problema yra vaikas ir koreguoti reikia vaiko elgesį. Iš tiesų patyčios plinta dėl palankios terpės, tad keisti reikia ne vaiką, o aplinką – kad joje neliktų patyčias skatinančių sąlygų. Pavyzdžiui, jeigu daug vaikų suseraga kažkokia infekcija dėl prasto maisto, yra savaime suprantama, kad vaikus reikia gydyti, tačiau jei jie ir toliau valgys tą patį maistą – jie ir toliau sirgs ta pačia infekcine liga, o blogiausiai atveju – atsiras ir kitų sveikatos komplikacijų. Kol vyrauja klaidingi įsitikinimai suaugusiųjų tarpe, jokie receptai nepadės išspręsti patyčių problemos.

Ar patyčių ir smurto reiškinys yra įvardinti kaip ypač rimta visuomenės problema? Valstybėje yra skiriamas didelis dėmesys narkomanijos prevencijai – yra daug veikiančių įstaigų, išleistų leidinių, surengtų seminarų ir konferencijų šia tema. Akivaizdu, kad dėmesys smurto prevencijai yra žymiai mažesnis.

Sprendžiant iš didelio susidomėjimo patyčių prevencijos seminarais bei dalyvių atsiliepimų, galime daryti išvadą, kad dauguma su vaikais dirbančių specialistų neturi žinių apie smurto prevenciją ir nėra dalyvavę mokymuose apie tai. Taip pat pastebime, kad didesnis dėmesys yra skiriamas būdams, kaip tvarkytis su smurto pasekmėmis – kaip teikti pagalbą patyrusiems fizinį ir seksualinį smurtą. Tie būdai padeda sumažinti prievartos neigiamas pasekmes, bet nepadeda sumažinti agresyvaus elgesio tikimybės.

Smurto tyrimų ir prevencijos centras (Kolorado valstija, JAV) 1996 m. įvertino 600 smurto prevencijos programų efektyvumą ir nustatė vienuolika pačių efektyviausių programų. Iš jų Lietuvoje šiek tiek yra žinomos 2 programos – tai yra "Big Brothers, Big Sisters" ir patyčių prevencijos programa. Visos kitos programos yra nežinomos ir nėra diegiamos Lietuvoje. Kaip matome, šiuo metu yra sukurta daug įvairių smurto prevencijos programų ir todėl turėtų būti keliamas ne klausimas "ką daryti su vaikų agresyvumu?", bet klausimas "kodėl pas mus nėra taikomos žinomos ir efektyvios smurto prevencijos priemonės?". Norisi pasidžiaugti, kad šiuo metu Lietuvoje yra adaptuota gyvenimo įgūdžių ugdymo programa (LR švietimo ir mokslo ministerija, parengė L. Bulotaitė, V. Gudžinskienė ir kt.), kuri galėtų būti viena iš priemonių, tinkančių efektyviai smurto prevencijai.

Jeigu niekas nėra daroma, problema pati neišsprendžia. Situacija tik pamažu blogėja.

Patyčių prevencijos programos įgyvendinimas mokyklos lygiu

Mokyklos strategijos parengimas

Mokykla, kuri norėtų sumažinti patyčių mastą mokykloje, turėtų sukurti patyčių mažinimo strategiją, kurioje būtų aiškiai įvardinama, kaip mokykla vertina tyčiojimąsi ir ko mokykla siekia. Strategijoje galėtų atsispindėti tokie principai:

- Patyčios - tai įvairus agresyvus elgsys, nukreptas į silpnesnį bendraamžį. Tai prasivardžiavimas, apkalbinėjimas, stumdymas, kumščiajimas, erzinimas, daiktų atimnėjimas, vaikų skaudinančių žinučių rašinėjimas ir t.t.
- Mokykloje į patyčias yra reaguojama rimtai.
- Mokykla siekia sukurti draugišką ir saugią atmosferą.
- Visi mokyklos bendruomenės nariai žino, koks elgesys laikomas patyčiomis.
- Visi mokyklos bendruomenės nariai turi būti informuoti apie mokykloje įgyvendinamą patyčių mažinimo strategiją.
- Mokykla kuria atvirumo atmosferą. Yra svarbu, kad kiekvienas, kuris patiria patyčias ar mato jas vykstančias turėtų galimybę papasakoti apie tai suaugusiems.
- Vykstančios patyčios yra sustabdomos - tai yra visos mokyklos bendruomenės pareiga: tėvų, mokytojų, mokinių, administracijos.
- Patyčios yra išmoktas elgesys ir jis gali būti pakeistas kitu, socialiai priimtinu elgesiu.
- Pozityvus suaugusiųjų elgesio pavyzdys ir pagarbūs santykiai tarp suaugusiųjų yra svarbus veiksnys vykdamą prevenciją.

Mokyklos strategija turi būti aprašyta ir pristatyta mokyklos bendruomenei. Yra svarbu, kad kiekvienas mokyklos bendruomenės narys žinotų, kur gali rasti ir paskaityti mokyklos strategiją, mažinant patyčias.

Patyčių prevencinės programos koordinavimo grupės suformavimas

Rekomenduotina, kad komandą sudarytų atstovai iš skirtingų mokyklos bendruomenės grupių: administracijos, mokytojų, mokinių, moksleivių, tėvų, o taip pat dalyvautų psichologas, socialinis darbuotojas. Komandos funkcijos būtų koordinuoti veiksmų planą, vertinti programos rezultatus. Labai svarbu, kad ši komanda reguliariai susitiktų, pavyzdžiui, kartą per mėnesį ir aptartų programos įgyvendinimą, atliktas veiklas ir planuojamus veiksmus.

Patyčių masto mokykloje įvertinimas

Įvertinimu siekiama sužinoti, kaip dažnai vaikai patiria patyčias, kokiais būdais vaikai tyčiojasi vieni iš kitų, kuriose mokyklos vietose patyčių yra daugiausiai, kokios pagalbos vaikai sulaukia iš suaugusiųjų. Tokį įvertinimą labai naudinga atlikti prieš pradėdant įgyvendinti programą ir pakartotinai įvertinti situaciją praėjus tam tikram (1-2 metams) programos vykdymo laikotarpiui.

Konferencija

Mokykla turi surengti konferenciją patyčių problemai aptarti, kurio dalyviai būtų visi mokyklos bendruomenės nariai: administracija, mokytojai, moksleiviai, tėvai ir kiti su mokykla susiję suaugusieji. Šioje konferencijoje galima būtų pristatyti patyčių reiškinį, tarptautinių ir mokykloje atliktų tyrimų duomenis, mokyklos patyčių strategiją.

Vietų, kuriose patyčios vyksta dažniausiai, stebėjimas

Yra pastebima tendencija, kad tyčiojamasi daugiausiai tuomet, kai sumažėja suaugusiųjų priežiūra, pvz., klasėje ar koridoriuje pertraukų metu. Suaugusiųjų, kurie stebi vaikų bendravimą ir gali sureaguoti į patyčių situaciją, buvimas mažina šio elgesio tikimybę tarp vaikų.

Panašus efektas stebimas ir gatvėse prie perėjų budint policininkams. Stovintys ir stebintys vairuotojus policininkai skatina vairuotojus drausmingiau elgtis ir padeda pėstiesiems saugiau jaustis. Vairuotojai, kurie šiaip yra linkę važiuoti nedrausmingai, nepraleisti pėsčiųjų, matydami policininką, kartais net kartoninį muliažą, tampa mandagesnis ir drausmingesni.

Mokytojų aktyvesnis dalyvavimas pertraukų metu bus tuo efektyvesnis, kuo mokytojai bus jautresni ir pastabesni tarp vaikų vykstančioms patyčioms. Tačiau mokytojo, kuris nemato patyčių, kaip problemiško elgesio, buvimas gali neturėti jokio drausminančio poveikio vaikams. Pavyzdžiui, jei mokytojas nelaiko prasivardžiavimo netinkamu elgesiu ir galvoja, kad tai yra normalus dalykas, jis nestabdys tarp vaikų vykstančio apsisvardžiavimo.

Suaugusiųjų informavimo apie vykstančias patyčias

Mokykla turėtų įvardinti suaugusius asmenis, į kuriuos vaikai, tėvai, mokytojai tiesiogiai, telefonu ar elektroniniu paštu galėtų saugiai kreiptis, norėdami papasakoti apie jų patirtas ar stebėtas patyčias. Tai padėtų mokykloje kurti atvirumo atmosferą, kurioje visi mokyklos bendruomenės nariai gali kreiptis pagalbos ir papasakoti apie patyčias.

Dar viena galimybė paskatinti vaikus ir kitus mokyklos bendruomenės narius kalbėti apie patyčias – pakabinti anonimes laišku dėžutes, kur vaikai galėtų informuoti suaugusius apie patyčias.

Efektyvus reagavimas į patyčias

Visiems mokyklos bendruomenės nariams turi būti aišku, kaip reaguoti į vykstančias patyčias. Jeigu tinkamo ir greito reagavimo į patyčias nėra, gali susidaryti įspūdis, kad toks elgesys priimtinas. Vaikai, patiriantys patyčias, matydami, kad toks elgesys yra nestabdomas, gali pradėti jaustis bejėgiai. Skriaudėjai gali pradėti vertinti patyčias kaip priimtina saviraiškos būdą ar tinkamą problemų sprendimo būdą. O stebėtojai gali ir toliau vengti padėti aukai. Taigi nereaguojant į patyčias būtų stiprinama patyčių kultūra ir "tylėjimo" atmosfera mokykloje. Kiekvienas suaugęs ir mokiniai, pastebėję patyčias, galėtų jas sustabdyti, įvardindami kad toks elgesys yra nepriimtinas mokykloje.

Efektyvus reagavimas turi apimti tokias veiklas:

- Reagavimą į "čia ir dabar" vykstančias patyčias;
- Užsitęsusių patyčių atvejų sprendimą;
- Pagalbą skriaudžiamiems vaikams ir skriaudėjams;
- Patyčių atvejų aptarimą su visais situacijos dalyviais.

Patyčių ignoravimas yra labai prasta reagavimo į patyčias strategija

Moksleivių įtraukimas padedant nuskriaustiems vaikams

Moksleivių pagalba kitiems moksleiviams gali tapti efektyviu būdu didinti kitų moksleivių saugumo mokykloje jausmą. Kartais moksleiviams gali būti lengviau papasakoti apie kylančius sunkumus kitiems moksleiviams, nei kreiptis į suaugusius arba vaikai gali galvoti, jog situacija nėra tokia rimta, kad reikėtų suaugusių įsikišimo. Moksleivių įtraukimas, teikiant pagalbą kitiems mokiniams ne tik padeda į programą įsitraukusiems vaikams gerinti bendravimo įgūdžius, išmokyti palaikymo būdų, bet ir skatina tuos mokinius mažiau įsitraukti į patyčias bei gerina visą mokyklos klimatą.

Mokiniai gali padėti kurti saugias mokyklas!

Įsitrauk į patyčių prevenciją ir prisidėk prie saugios ir draugiškos mokyklos kūrimo

- Išklausk savo draugus, kai jie dalinasi mintimis ar jausmais apie jiems kylančius sunkumus.
- Kurk, tapk nariu ar palaikyk mokinių organizacijas, kurios kovoja su smurtu.
- Dalyvauk smurto prevencijos programose, pvz., "Bendraamžiai bendraamžiams".
- Pasisiūlyk būti jaunesnių mokinių patarėju ir padėk savo bendraamžiams.
- Bendradarbiauk su mokytojais ir mokyklos administracija, kuriant saugaus suaugusiųjų informavimo apie grasinimus, gąsdinimus, ginklų nešiojimą, narkotikų platinimą, gaujų veiklą ir vandalizmą sistemą.
- Būk pavyzdžiu kitiems.
- Žinok savo mokyklos atsakingo elgesio formavimo ir palaikymo principus.
- Prašyk savo tėvų ar suaugusiųjų, kuriais pasitiki, pagalbos.

- Būk įsitraukęs į jūsų mokyklos smurto prevencijos ir reagavimo į jį plano kūrimą, įgyvendinimą ir vertinimą.

Patyčių prevencijos programos įgyvendinimas klasės lygiu

Klasės taisyklių sukūrimas

Rekomenduojama sukurti klasės taisykles apie pageidautiną, draugišką ir nepageidautiną elgesį. Kiekvienoje mokykloje yra mokinių elgesio taisyklės. Tačiau siūloma susikurti kiekvienos konkrečios klasės taisykles. Svarbu, kad taisyklės būtų neprimestos suaugusiųjų, bet kad vaikai turėtų galimybę patys jas kurti, koreguoti, siūlyti naujas.

Klasės taisyklės

Tai mūsų klasė ir tai vieta, priklausanti mums visiems! Mes norime turėti draugišką ir saugią klasę, kurioje visi stengiasi pagelbėti vieni kitiems!

Mūsų teisės:

- Mes visi turime teisę netrukdomi mokytis.
- Mes visi turime teisę būti saugūs.
- Mes turime teisę, kad mūsų daiktai būtų saugūs ir neliečiami be mūsų noro.
- Mes turime teisę į saugią aplinką.
- Mes turime teisę paprašyti pagalbos bei ją gauti.
- Mes turime teisę dalyvauti visose klasės veikloje drauge su kitais mokiniais.

Mūsų pareigos:

- Mes leisime kitiems mokytis netrukdomiems.
- Mes pagarbiai bendrausime vieni su kitais (neprasivardžiuosime, nesistumdysime, nesimušime, negrasinsime kitiems).
- Mes saugosime savo ir kitų vaikų daiktus.
- Mes rūpinsimės savo klase ir jos saugumu.
- Mes padėsime vieni kitiems ir elsimės draugiškai.
- Mes įtrauksime į klasės veiklas kiekvieną klasės mokinį.

Klasės valandėlės

Įgyvendinant patyčių prevencinę programą labai svarbu klasėje skirti laiko, kurio metu mokiniai diskutuotų apie mokinių tarpusavio santykius. Klasės valandėlės galima skirti patyčių reiškinio aptarimui: kas tai yra, kodėl patyčios vyksta, kaip jaučiasi vaikai, iš kurių yra tyčiojamas.

Rekomenduojamos temos klasės valandėlėms.

Mano saugumas mokykloje.

- Patyčios: kas tai yra?
- Kaip jaučiasi vaikai, kuomet iš jų tyčiojamas?
- Kodėl vaikai tyčiojasi vieni iš kitų?
- Kaip reaguoti į patyčias: efektyvūs ir neefektyvūs reagavimo būdai.
- Kaip galiu padėti vaikui, patiriančiam kitų patyčias?
- Kodėl apie patyčias svarbu papasakoti suaugusiems?
- Skundimas ir pagalbos ieškojimas.
- Kaip aš galiu prisidėti prie patyčių mažinimo mokykloje? (labiau tinka vyresnių klasių mokiniams)

Greta šių temų galima su vaikais aptarti tokias susijusias temas:

- Pagarba sau ir kitam.

- Pagarba kito nuosavybei.
- Jausmų atpažinimas ir raiška.
- Draugystė.
- Vienišumas.
- Konstruktivus konfliktų sprendimas.

Pageidaujamo, draugiško mokinių elgesio atpažinimas ir skatinimas

Jeigu norime, kad vaikai dažniau bendrautų draugiškai, svarbus yra tinkamo elgesio pastebėjimas ir paskatinimas. Būtų gerai pagirti vaiką, kuris užstojo skriaudžiamą vaiką, išdrįso ir sustabdė skriaudėjus. Jeigu tokio teigiamo vaikų elgesio nepastebėsime, tai vaikai mažiau ir stengsis padėti skriaudžiamam vaikui. Taip pat labai svarbu yra atkreipti dėmesį ir pagirti vaiką už tai, kad vaikas kreipiasi pagalbos sau, ar praneša apie atvejus, kuomet yra tyčiojamas iš kitų vaikų.

Mokytojo elgesio pavyzdys

Vienas iš svarbių elgesio mokymosi būdų yra kitų žmonių elgesio stebėjimas, vadinamas "mokydami stebinti". Vaikai labai daug elgesio mokosi stebėdami suaugusiuosius – pirmiausiai tėvus, o vėliau ir kitus suaugusiuosius: darželio auklėtojus, mokytojus. Todėl mokytojo bendravimas yra vienas iš svarbių elgesio modelių vaikams. Labai puiku, jei mokytojo bendravimas su kitais yra paremtas pagarba. Problemos gali kilti tuomet, kai mokytojas pats žemina ar nepagarbiai elgiasi su vaikais ar kitais suaugusiais. Pavyzdžiui, jei mokytojas atvirai žemina vaikus, vadindamas juos "nemokšomis", "žiopliais", sunku tikėtis, kad tai girdėdami vaikai išmoks pagarbaus elgesio su kitais.

*Mokytojas turėtų laikytis nuostatos, kad saugi klasės aplinka yra geriausia aplinka efektyviam vaikų mokymuisi. **Geras mokytojas turėtų:***

- Pamokų metu ne tik siekti moksleiviams perteikti žinias, bet ir stengtis kurti kuo saugesnę aplinką klasėje. Manyti, kad tyčiojimas nėra natūralus vaiko augimo etapas, iš kurio jis vieną dieną išaug.
- Pastebėti ir reaguoti į moksleivių netinkamą elgesį – tokį kaip tyčiojimas.
- Pastebėti vaiką, kuris yra atsiskyręs nuo grupės ar liūdnas.
- Pasiaiškinti, kokios yra tokio vaiko elgesio ar emocijų priežastys.
- Suteikti palaikymą aukai ir stengtis sustabdyti tyčiojimąsi.
- Padėti vaikui rasti tinkamus reagavimo būdus, kuomet kas nors jį įskaudina – nesakyti, kad vaikas turi tiesiog ignoruoti tai, apsiginti pats ar duoti atgal.
- Padėti priekabiaujančioms vaikams keisti savo elgesį.
- Rodyti tinkamo elgesio pavyzdį.

Bendradarbiavimo tarp mokinių skatinimas

Yra gerai mokymosi metu skatinti vaikus bendradarbiauti. Tam gali padėti įvairios veiklos, kurių metu vaikai atlieka užduotis ne individualiai, o poromis ar nedidelėmis grupelėmis. Tai padeda mokyti vaikus priimti kitus, įtraukti į veiklas mažiau populiarius ir mažiau įsitraukiančius vaikus. Bendradarbiavimo tarp mokinių skatinimas mažina atskirų mokinių izoliaciją, atstūmimo galimybę.

Patyčių situacijų aptarimas, naudojant nekaltinančią požiūrį

Kaltų radimas patyčių situacijoje nepadės išspręsti šios problemos. Yra pavojus, kad kaltas gali tapti vaikas, kuris agresija mėgino apsiginti nuo emocinio smurto.

Tai yra toks patyčių situacijos aptarimo būdas, kuriuo siekiama sumažinti patyčių padarytą žalą nukentėjusiam vaikui ir kitiems į jį įsitraukusiems vaikams. O taip pat aptariant patyčių situacijas siekiama padėti vaikams pasimokyti iš įvykusios situacijos.

Nekaltinančio požiūrio esmė – aptarti vyksiančias patyčias su visais į jas vienokiu ar kitokiu būdu įsitraukusiais vaikais, nesiekiant surasti kaltininkus ir juos nubausiti. Aptarimo metu daugiau dėmesio skiriama supratimui, koks buvo kiekvieno vaiko vaidmuo įvykusiose patyčiose ir ką galima daryti kitaip, jei patyčios kartosis.

Aptarimą organizuoti turėtų klasės auklėtojas, mokytojas ar kitas mokyklos darbuotojas. Aptarime būtinai turi dalyvauti skriaudėjas, stebėtojai, nuskriaustą vaiką palaikantys vaikai. Skriaudžiamas vaikas gali pasirinkti, ar dalyvaus aptarime, ar ne.

6 žingsniai, kaip organizuojamas patyčių situacijos aptarimas, naudojant nekaltinančią požiūrį:

1. Pokalbis su skriaudžiamu vaiku. Pokalbio metu nuo patyčių nukentėjusį vaiką reikėtų skatinti papasakoti, kas vyksta, įvardinti jam kylančius jausmus. Labai svarbu, kad vaikas jaustųsi saugus, bendraudamas su mokytoju ar auklėtoju. Šio pokalbio metu reikėtų išsiaiškinti, ar vaikas norėtų dalyvauti patyčių situacijos aptarime.
2. Susitikimo su visais dalyvavusiais patyčiose organizavimas. Mokytojas ar kitas suaugęs surengia mokinių grupės ar klasės susitikimą, kuriame dalyvauja skriaudėjas bei visi patyčias stebėję vaikai.
3. Situacijos išsiaiškinimas. Mokytojas suteikia galimybę skirtingiems vaikams papasakoti, kaip jie supranta, kad atsitiko – be kaltinimų, tik faktų lygmenyje. O taip pat padeda jiems suprasti, koks jų vaidmuo buvo patyčiose. Aiškinantis situaciją tiktų tokie klausimai: *Kas atsitiko?* (paprasyti, kad skirtingi vaikai papasakotų, kaip jie supranta įvykusį incidentą); *Dėl ko kilo tyčiojimas? Kaip jis prasidėjo? Koks buvo kitų, aktyviai patyčiose nedalyvavusių, vaikų vaidmuo? Kaip patyčių stebėjimas galėjo įtakoti skriaudėjo veiksmus? Kas galėjo nutraukti vyksiančias patyčias?*
4. Pasidalinimas jausmais. Aptariama, kaip jautėsi patyčiose skirtingos pusės: skriaudėjas, nukentėjęs vaikas, stebėtojai. Klausimai galėtų būti tokie: *Kaip jautėsi vaikai, stebėdami tyčiojimąsi? Kaip jautėsi skriaudėjas? Kaip jautėsi skriaudžiamas vaikas? Kaip vaikai jaučiasi dabar?*
5. Galimi situacijos sprendimo būdai. Su vaikais inicijuojama diskusija – ką dabar galime daryti su šia situacija, kaip gerinti situaciją klasėje, kaip

padėti nukentėjusiam vaikui. Galima surinkti aptarimo dalyvių idėjas apie problemos sprendimo būdus, apie tai, kaip padėti nukriaustam vaikui jaustis geriau. Pvz. "aš sėdėsiu su X vaiku per pietų pertrauką".

6. Išvados: ko galima pasimokyti iš šios situacijos? Baigiant aptarimą svarbu būtų padėti vaikams suprasti, kad nuo kiekvieno jų priklauso tai, kaip vyksta patyčios ir kada jos liausis. Taigi su vaikais galima padiskutuoti, keliant klausimą, kaip galima kitaip elgtis, pasitaikius panašiai situacijai, į ką galima kreiptis pagalbos, kaip iš karto galiam padėti skriaudžiamam vaikui. Aptarimo metu labai svarbu pagirti, palaikyti ir paskatinti tuos stebėtojus, kurie stengėsi sustabdyti priekabiavimą ir padėti vaikui, iš kurio tyčiojamasi. Patyčias taikę vaikai iš tokio aptarimo mokosi geriau suprasti nukentėjusio vaiko jausmus.

Tyrimai rodo, kad šis metodas yra sėkmingas ir daro didelę įtaką patyčių masto atskirose klasėse sumažėjimui.

Patyčių prevencijos programos įgyvendinimas individualiu lygiu

Pagalba skriaudžiamam vaikui

Kalbantis su patyčias patiriančiu vaiku yra svarbu:

- Aptarti įvykusį tyčiojimosi atvejį. Leisti vaikui išsakyti, kas jam nutiko, kaip jis jaučiasi. Išreikšti supratimą ir palaikymą. O drauge surinkti informaciją apie tai, kas įvyko.
- Drauge su vaiku sudaryti jo saugumo planą: *Aptarti, kaip vaikas gali išvengti panašių situacijų. Numatyti, kaip vaikas galėtų elgtis, jei priekabiavimas vyktų toliau. Susitarti, kam vaikas gali papasakoti, jei tyčiojimas nesiliauja.*
- Įtraukti nukentėjusį vaiką į veiklas, užsiėmimus, kur jis turėtų progą daugiau bendrauti su kitais bendraamžiais. To tikslas – padėti tyčiojimąsi patiriančiam vaikui gauti bendraamžių paramą.
- Įtraukti į pagalbos teikimą vaikui svarbius, patikimus asmenis: bendraamžius, su kuriais jis draugauja, mokytojus, kuriais jis pasitiki ar kitus asmenis.
- Stebėti, kaip vaikui sekasi toliau.
- Esant poreikiui susisiekti su tėvais, esant poreikiui, ir jiems trumpai nupasakoti apie įvykusį incidentą ir priemones, kurių ėmėsi mokykla.

Pagalba skriaudėjui

Pagrindinis tikslas, bendraujant su vaiku, kuris skriaudžia kitus – padėti pakeisti savo elgesį ir mokinti jį kitokių, neagresyvių bendravimo būdų. Būtų naudinga, jei šis vaikas galėtų dalyvauti bendravimo įgūdžių, pykčio valdymo programoje. Aptariant patyčių situaciją su skriaudėju yra svarbu:

- Išsiaiškinti, kas nutiko (kaip būtent šis vaikas supranta, kas atsitiko).
- Ramiai įvardinti, atspindėti vaiko elgesį aiškiais žodžiais, įvardinant, kaip vaikas tyčiojosi iš kito.
- Ramiai paaiškinti skriaudėjui, kokį poveikį kitiems vaikams daro toks jo elgesys. Būtinai pasakyti, kad toks elgesys yra nepriimtinas ir priminti, kokio elgesio iš jo tikimasi.
- Jei patyčios kartojasi, yra svarbu vaikui įvardinti tokio elgesio pasekmes, t.y., kad bus susisiekiama su jo tėvais ar pan.

Kaip vaikai išmoksta agresyvaus elgesio, taip galima juos išmokyti ir neagresyvių bendravimo būdų.

Individualūs pokalbiai su vaikų tėvais

Svarbu, kad teikiant pagalbą nukentėjusiems ir skriaudžiantiems kitus vaikams, būtų įtraukiami ir jų tėvais – siekiant su tėvais bendradarbiauti ir efektyviai suteikti pagalbą jų vaikams.